

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת נצבים תשע"ה

ברכת שופרות ותיקון העולם

גאולה בלי תשובה - לא תתכן

אחרי שקראנו בפרשה הקודמת על הברכות שיבואו עלינו אם נשמור את התורה, ועל הקללות שח"ו באות אם לא שומרים את התורה, אומרת התורה בפרשתנו כך: "וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּנִי לְפָנֶיךָ... וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ, וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצַרְתָּ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. אִם יִהְיֶה נִדְחֶךָ בְּקִצְהַ הַשָּׁמַיִם, מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ" (וכו') (דברים ל, א-ד). כלומר, התורה מבטיחה לנו, שגם אם נגיע ח"ו למצב שיבואו עלינו הקללות שבתוכחה הנוראה, בכל זאת, אחרי כל הצרות הללו, סוף הגאולה האחרונה לבוא. לא יתכן שהגלות תמשך לנצח, והעולם לא יגיע אל תכליתו. בסופו של דבר מוכרח להיות גאולה, שעל ידה יגיע העולם אל תכליתו¹.

עוד מגלה כאן התורה, שבזמן הגאולה האחרונה יעשו ישראל תשובה: "וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה... וְשָׁבְתָ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ... וּמַל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לִבְךָ וְאֶת לִבְבִּי וְרַעַף, לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ... וְאֵתָה תָשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה'..." (שם, א-ח). תשובה זו - חייבת להיות. לא תתכן גאולה ללא תשובה. גאולה ללא תשובה, פירושה שיהיה ח"ו חורבן נוסף אחריה. הרי ישבנו כבר בארץ ישראל, והיו לנו בתי מקדש, ובכל זאת חטאינו גרמו לחורבן המקדש ולגלות. ואם כן, אם לא נתקן את חטאינו, למה שבגאולה העתידה יהיה אחרת? מוכרח אפוא להיות, שהגאולה האחרונה תהיה כרוכה בתשובה. אמנם מצינו בענין זה מחלוקת בגמרא, רבי אליעזר אומר אם ישראל עושים תשובה נגאלים ואם לאו אין נגאלים, ורבי יהושע אומר שעל כל פנים נגאלים (סנה' צז, ב), אבל ברור שאין כוונת רבי יהושע לומר, שאין צורך בתשובה כלל. המחלוקת היא רק על סדר הדברים, האם מוכרח להיות שישראל יעשו תשובה לפני שתגיע הגאולה² (לדעת רבי אליעזר), או שתתכן גם אפשרות שיגאלו ורק אחר כך יעשו תשובה (לדעת רבי יהושע); או - לפי גרסא אחרת בגמרא - המחלוקת היא, האם מוכרח להיות שישראל יתעוררו מעצמם לתשובה (לדעת רבי אליעזר), או שתתכן גם אפשרות שהקב"ה הוא שיעוררם לשוב, ע"י שיעמיד להם ח"ו מלך קשה כהמן (לדעת רבי יהושע). אבל שלא תהיה תשובה כלל, לא לפני הגאולה ולא לאחריה - זה לא יתכן.

כי גאולה נמדדת רק בהשגים רוחניים, בהחזרת עם ישראל כולו ללימוד תורה ליראת שמים ולקיום מצוות, "וחזורין כל המשפטים כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות ועושין שמיטין³ ויובלות, ככל מצותה האמורה בתורה" (רמב"ם הלכ' מלכים פ"א ה"א). רק זו היא הגאולה, ולא שום דבר אחר. כל השאר - שלטון יהודי וקיומן גלויות - הוא

אולי הכנה לגאולה, אבל הגאולה עצמה - נמדדת במושגים רוחניים בלבד. לכן, מוכרח שתהיה תשובה עם הגאולה, בין לרבי אליעזר ובין לרבי יהושע. וכפי שכבר אמרנו, גם הגאולה עצמה - מוכרח להיות, והיא ודאית ומובטחת.

התכנית האלקית של הבריאה - אינה ניתנת לשינוי

נדאיתה של הגאולה העתידה - נוגעת לברכת "שופרות" של ראש השנה. כפי שהסברנו בשבועות הקודמים, ברכת "מלכויות" מדברת על כך שה' הוא מלך על כל הארץ, ומלכותו בפל משלה. הוא לבדו קובע מה יהיה בעולם, רעב או שבע, מלחמות או שלום, מי יחיה ומי ימות - הכל הקב"ה לבדו קובע. עוד הסברנו, שברכת "זכרונות" מדברת על כך, שלמרות שהקב"ה הוא לבדו קובע מה יהיה בעולם, אבל קביעתו של הקב"ה אינה שרירותית, אלא תלויה במעשים שלנו (ובמידה מסויימת גם של אומות העולם⁴). הקב"ה כביכול הגביל את עצמו להנהיג את עולמו רק לפי מה שמכתיב לו האדם. "מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבור, מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש", הם אלה שמכתיבים לקב"ה אם תהיה לנו שנה טובה, שלא יהיו בה תאוונות דרכים ופיגועים ושאר מרעין בישין, או ח"ו להפך. הכל תלוי במעשים שלנו. זהו ענין של ברכת "מלכויות" וברכת "זכרונות".

אבל אחרי ברכת "מלכויות" וברכת "זכרונות" יש עוד ברכה אחת - "שופרות" - ובברכה זו אנו אומרים, שאמנם הקב"ה קבע לעצמו כלל מגביל, להנהיג את עולמו לפי מעשי בני האדם, אבל כלל זה עצמו - גם הוא מוגבל. יש גבול להשפעת מעשיהם של בני האדם על הנהגת ה' בבריאה. לזמן מסויים נותן ה' לפרעה לשעבד את ישראל, אבל בסוף - הוא וחילו טובעים בים סוף. לזמן מסויים נותן ה' להמין להציק לישראל, אבל בסוף הוא נתלה על עץ גבוה חמישים אמה וגזרתו מתבטלת. וכך גם שאר רשעי עולם. הרשות נתונה להם "לתקוע מקלות" בגלגלי התכנית האלקית, אבל לעצור את העגלה לגמרי - אי אפשר. תשובה וגאולה יהיו בכל מקרה, והתכנית האלקית תושלם בכל אופן, ומעשי בני האדם לא יצליחו לשנות זאת.

כיצד בא יסוד זה לידי ביטוי בברכת "שופרות"? - ברכת שופרות עוסקת מצד אחד בשופר של מתן תורה, "בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת", ומצד שני - בשופר של הגאולה העתידה: "כָּל יִשְׁבִּי תָבֵל וְשִׁכְנֵי אֶרֶץ, כְּנִשְׂא גִס הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְּקֶע שׁוֹפָר תִּשְׁקַעוּ" (ישעיהו יח, ג), "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא תִקַּע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל, וּכְאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהִנְדַּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (וכו') (שם כז, יג). ברכת שופרות אומרת, כביכול: אנו פועלים

העליונה מתכוונת להפוך אותו למלך על אָחֵיו. אָחֵיו יוסף אינם מרוצים מכך, מוכרים אותו לעבד, וסבורים שבכך יתפטר ממנו ומחלומותיו. ומה קורה באמת? מה שקורה באמת הוא, שבמעשה זה מתחילים אחי יוסף להגשים כמו ידיהם את החלומות שאת הגשמתם רצו למנוע! אם לא היו מוכרים את יוסף לעבד, יוסף היה נשאר בארץ כנען ופרעה לא היה שומע עליו. עכשיו שמכרו אותו, הוא הגיע למצרים, וכשפרעה מחפש פותר חלומות הוא שומע משר המשקים על יוסף, ומְמַנָּה אותו לשליט בכל ארץ מצרים! האחים עצמם, כמו ידיהם, בנסיגה לבטל את התכנית האלקית, הביאו דוקא למה שלא האמינו שיקרה ולא רצו שיקרה - שיוסף ימלוך עליהם.

כך קורה גם עם מעשי הרשעים. הפסוק אומר: "כָּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ" (משלי טז, ד) - את הכל עשה ה' כדי שיצא ממנו קידוש השם, "וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה" (שם) - גם מן העונשים שסופגים הרשעים ביום פקודה בגלל סרבנותם לשמוע בקול ה', יוצא קידוש השם! קידוש השם יוצא על ידי כולם, ע"י הצדיקים וע"י הרשעים. בלי משה רבינו לא היה פסח, אבל גם בלי פרעה לא היה פסח! כדי שתרחשנה כל הנפלאות, כל עשרת המכות שהיו במצרים וקידוש השם הגדול שיצא מהן, היה צריך מצד אחד את משה רבינו, ומצד שני היה צורך ברשע כמו פרעה, שיסרב לשמוע בקול ה' להוציא את ישראל ממצרים. שניהם יחד, (להבדיל אלף אלפי הבדלות ביניהם), הביאו את קידוש השם הגדול שהיה במצרים. ובכל זאת, ה' לא מעוניין שקידוש שמו יבוא בדרך כזאת. ה' רוצה שכולם יהיו כמו משה, לא כמו פרעה, גם אם בסופו של דבר יוצא קידוש השם מן המכות המופלאות שבאות עליו. כך אמרו חז"ל: "וְהָאֲרָץ הִיְתָה תְּהוֹ וְנִבְהוּ" - אלו מעשיהן של רשעים. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹרֶךְ - אלו מעשיהן של צדיקים. אבל איני יודע באיזה מהם תִּפְּץ. כיון דכתביב: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹרֶךְ פִּי טוֹב, הוּא אומר: במעשיהן של צדיקים תִּפְּץ, ואינו חפץ במעשיהם של רשעים" (ב"ר ב, ה), למרות שגם ממעשיהם יוצא קידוש השם, בעל כרחם ונגד רצונם. הבחירה שלנו היא האם להיות מהצדיקים המשתדלים להביא לקידוש השם בעולם, או ח"ו מהרשעים המנסים למנוע את קידוש השם בעולם. להצליח הם לא יצליחו. אבל אפשר לנסות... זו הבחירה של כל אדם.

הלכה הנלמד מפרו של אליהו

התורה אומרת בעבודת יום הכפורים: "וְנִתְּן אֶהְרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גֹּדְרֹת, גֹּדְרֵל אֶחָד לַה' וְגֹדְרֵל אֶחָד לְעֵזְרָאֵל" (ויקרא טז, ח). הגמרא אומרת שדבר זה מעכב, לקבוע לאן ילך כל שעיר דוקא ע"י גורל, ולא בצורה אחרת (יומא לט, ב). מה הטעם בזה? למה צריך לקבוע דוקא ע"י גורל?

אולי אפשר לבאר על פי מה שמסרו לנו חז"ל, כשאלוהי בהר הכרמל עשה נסיון עם נביאי הבעל, שיקחו שני פרים, אחד יקריבו הם להבל שלהם ואחד יקריב הוא לה', וְהִנֵּה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲבֹד בְּאֵשׁ הוּא הָאֱלֹהִים" (מל"א יח, כד), אז כתוב שם: "וַיִּקְחוּ אֶת הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם" (שם, כו). בתחילה אמר להם "בְּ תָרוּ לָכֶם הַפָּר הָאֶחָד" (שם, כה), אתם תבחרו איזה פר שאתם רוצים, ובסוף כתוב "וַיִּקְחוּ אֶת הַפָּר אֲשֶׁר

במסגרת תכנית, שתחילתה מעמד הר סיני, וסופה ימות המשיח, ומסומלת ע"י שני השופרות שהזכרנו. בתוך מסגרת זו - יש בחירה לכל רשעי העולם לעשות ככל העולה על רוחם, ולהשפיע על הנהגת ה' בבריאה. אבל בסופו של דבר - יגיע שופרו של משיח, וכל רשעי תבל לא יוכלו לשנות זאת.

צורת התקיעות - כצורת התכנית האלקית בעולם

גם צורת התקיעות מרמזת למהלך הזה. הרי צורת התקיעות היא - פשוטה לפני⁵ ופשוטה לאחריה, וביניהן - שברים ותרועות. "גנוחי גנוח" ו"לילי לילי" (ר"ה לד, א). למה מרמזים הקולות הללו? "פשוטה לפני" מרמזת על מלכות שמים השלמה שהיתה קודם הבריאה ("אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא"⁶), ועל מלכות שמים השלמה שהיתה בתחילת תולדות עם ישראל, כשכל ישראל אמרו בסיני "נעשה ונשמע". לאחר הופעות אלו של מלכות שמים השלמה, ישנם הרבה שברים ותרועות⁷. בתולדות העולם - אדם הראשון אוכל מעץ הדעת, דור המבול ועוד, ובתולדות עם ישראל אחרי מעמד הר סיני - מעשה העגל, מעשה המרגלים, ושאר תרועות ושברים, עד חורבן הבית ועד לשואה האחרונה, ועד לצרות שיש לנו היום. אבל לאחר השברים והתרועות מגיעה שוב "פשוטה לאחריה". הפשוטה לאחריה מרמזת על מלכות שמים השלמה של אחרית הימים. באחרית הימים, אחרי ככלות הכל, לבדו ימלוך נורא! כשהתכנית האלקית תגיע אל קצה, שוב תהיה מלכות שמים שלמה, במלכות בית דוד ובסנהדרין הגדולה בירושלים. לזה רומזים קולות השופר, ולזה רומזת ברכת "שופרות" - שלאחר כל הצרות, ולאחר כל השברים והתרועות, נגיע בעזרת ה' ל"פשוטה שלאחריה", ומעשי בני האדם לא יוכלו למנוע זאת בשום פנים ואופן⁸.

אם אין אפשרות לשנות את התכנית האלקית, על מה בכל זאת יש לנו בחירה? הבחירה שלנו היא האם להצטרף לשרשרת ארוכה של צדיקים שמשתדלים לסייע לתכנית האלקית לצאת אל הפועל, הלא הם אברהם יצחק ויעקב, משה ואהרן ושאר צדיקי עולם, או ח"ו להצטרף לשרשרת ארוכה של רשעים שמנסים להפריע לתכנית האלקית לצאת אל הפועל, הלא הם נמרוד, עֶשָׂו, פרעה, המן, הגרמנים ימ"ש, וכל שאר רשעי עולם. כמו כן, איך תהיה הגאולה ומתי היא תהיה - גם זה תלוי בבחירת בני האדם. על זה אמרו חז"ל: "זכו - עם עֲנֵי שְׂמִיָּא; לא זכו - עֲנֵי וְרָכַב עַל חֲמֹר" (סנה' צח, א). "זכו - אֲחִישֶׁנָּה; לא זכו - בְּעֶתָה" (שם). אבל שתיהן הן גאולה לישראל, ומלכות שמים תוכר בכל העולם כולו - את זה לא יוכלו בני אדם לשנות. התכנית האלקית תצא אל הפועל בכל מקרה. לזה רומזת ברכת "שופרות" של ראש השנה.

"כָּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ, וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה"

בענין שדברנו, שאין לשום אדם אפשרות לשנות את התכנית האלקית של הבריאה, יש להוסיף עוד נקודה חשובה ומעניינת: לא רק שאי אפשר לשנות את התכנית האלקית של הבריאה, אלא יותר מכך: כל מעשה שנעשה כדי לשנות את התכנית הזו - גורם בסופו של דבר דוקא לקידום התכנית! דוגמא לדבר - אחי יוסף. יוסף חולם על כך שההשגחה

חלקנו כדי להביא את הגאולה. לא לסמוך רק על כך שהקב"ה הבטיח שתהיה גאולה. הרי ממה יבנה המקדש לעתיד לבוא? - הוא יבנה מאבנים מיוחדות ויקרות. "וְשִׁמְתִי פְּךָד שְׁמִשְׁתִּי... וְכָל גְּבוּלָךְ לְאַבְנֵי חֶפֶץ" (ישעיהו נה, יב). אבל לא רק מאבנים גשמיות יבנה המקדש. יש צורך גם באבנים רוחניות, שהן מצוות ומעשים טובים. בכל מצוה ובכל מעשה טוב שאנו עושים - אנו מוסיפים אבן לבנין המקדש¹⁰. את האבנים הרוחניות הגדולות הניחו כבר אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן. אח"כ מגיעים כל שאר גדולי ישראל, הנביאים התנאים והאמוראים, הראשונים והאחרונים, כל ההרואים על קידוש השם במשך כל הדורות, וכל היהודים שלמדו תורה במשך כל הדורות וקיימו אותה, איש איש לפי מדרגתו. אנו צריכים להשתדל שגם לנו יהיה חלק בבנין הזה. אמנם אין באפשרותנו להביא אבנים גדולות כמו שהביאו התנאים והאמוראים, אבל בכל זאת שתהיה לנו איזושהי שותפות רוחנית בבנין שעתיד להבנות. לפחות כמה אבנים קטנות. כמה מצוות ומעשים טובים שאנחנו עשינו. אחרת, הגאולה ודאי תבוא, אבל אלו פנים יהיו לנו בזמן הגאולה?...

הרי הקב"ה אומר על זמן הגאולה: "עֲתָה אָשִׁיב אֶת שְׁבוֹתַי יַעֲקֹב, וְרַחֲמֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל... וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם" (יחזקאל לט, כו). יש שתי גירסאות בפסוק הזה. יש גורסים "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם" (בשי"ן ימנית), ולפי זה מובנו של הפסוק הוא, שבזמן הגאולה יש כחו ישראל את הבושה שהיתה להם בזמן הגלות (נש"ר - לשון שכחה. ע"י בראשית מא, נא), ויש גורסים "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם" (בשי"ן שמאלית), ולפי זה משמעותו של הפסוק היא הפוכה - שבזמן הגאולה יש או ישראל את הבושה שהיתה להם בזמן הגלות ("וְנָשׂוּ" - "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם", או "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם"? אולי מותר לומר, שאלו דברי אלקים חיים. שני הדברים יתקיימו. יהיו כאלה שיתקיים בהם "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם", הם יש כחו את הכלימה ואת כל הצרות ותהיה להם רק שמחה, ויהיו כאלה שיתקיים בהם "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם". תהיה להם בושה וכלימה בזמן הגאולה. על מה? על שלא תרמו מאומה לתהליך הגאולה.

משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו שר צבא גיבור, שניצח במלחמה. לרגל הנצחון, הכריז המלך על חגיגה כללית לפושעים היושבים בבתי הכלא. מכח חגיגה זו, זכה גם גנב מפורסם אחד להשתחרר מבית הַסֶּהֶר, ולשוב אל משפחתו. שניהם - שר הצבא והגנב - שמחים בנצחון המלחמה. ובכל זאת יש הבדל גדול ביניהם. שר הצבא מתקבל בכל מקום בקריאות "יְהִי" ו"הידד" ("ונשו את כלימתם"), ואילו הגנב - בקושי יכול להראות את פניו ברחוב, מרוב בושה ("ונשו את כלימתם"). מפחד שכלם יצביעו עליו ויאמרו: "זהו הגנב, שרק בגלל הנצחון במלחמה הוא לא יושב בבית הסהר". כך יהיה גם בזמן הגאולה: גם הצדיקים וגם הרשעים ישמחו בגאולה. ובכל זאת, אלו ישמחו בלי בושה, ואלו ישמחו עם בושה. אלה שעזרו להביא את הגאולה - "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם". ואלה שמעשיהם עכבו את הגאולה - "וְנָשׂוּ אֶת כְּלִמָּתְכֶם". העבודה שלנו, כמוכּוּן, היא להשתדל להיות מאלה שנאמר עליהם "וְנָשׂוּ אֶת

נְתַן לָהֶם". הוא בעצמו נתן להם את הפר. למה השינוי הזה? מה קרה שם? - אומרים חז"ל, שהפר שהיה מיועד לבעל, נתקבצו ארבע מאות וחמשים נביאי הבעל ולא יכלו להזיזו ממקומו, כי הפר לא הסכים שיקריבו אותו לבעל. אמר הפר: אני וחברי שנינו יצאנו מבטן אחת, וגדלנו במרעה אחד, והוא עלה בחלקו של מקום ושמו של הקב"ה מתקדש עליו, ואני עליתי בחלק הבעל להכעיס את בוראי? לא מסכים!!! אמר לו אליהו: פר פר, אל תירא! כשם ששם שמים מתקדש על ידי חברך, כך הוא מתקדש על ידיך, שיראו כל העם שנביאי הבעל לא יכולים להוריד אש מהשמים לאכול את בשרך. שמע הפר את דברי אליהו, ואעפ"כ לא הסכים ללכת, ואמר שאם אליהו רוצה שימסור אותו הוא בעצמו לנביאי הבעל, אבל הוא מעצמו לא ילך. לא נותרה לאליהו ברירה אלא לעשות כדברי הפר, ולמסור אותו בידיו לנביאי הבעל. זהו שנאמר "אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם". היינו, שמסר להם בידיו, כי הפר עצמו לא הסכים ללכת (במדב"ר כג, ט).

לפי זה אפשר לבאר, שלכן אמרה התורה ביוה"כ לקבוע בגורל איזה שעיר יהיה נקרב לה' ואיזה ילך לעזאזל, כדי שיהיה ניכר שההחלטה בענין זה באה משמים, ולא ע"י אדם, והשעיר שעלה בחלקו ללכת לעזאזל לא יתנגד לכך. והנה, המדרש מסיים ואומר, שצריך ללמוד מוסר השכל מאותו פר שלא הסכים להיות נקרב לבעל, שנאמר: "מִלְּפָנָיו [=מֵאֲלֹפְנָיו, מִלְּפָנָיו] מִבְּהֵמַת אֲרָץ, וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם יִחַכְּמוּ" (איוב לה, יא). מה ה"מוסר השכל" שצריך ללמוד מהפר הזה? - נראה שאפשר ללמוד מכאן, שלא מספיק לבחור בדרך של הצדיקים, ולא של הרשעים - כפי שדברנו קודם - אלא גם מי שכבר בוחר בדרך של הצדיקים ומשתדל להביא לקידוש השם בעולם, צריך להשתדל לבחור בדרך היותר מובחרת לכך. נכון שדרושים הרבה דברים לתיקון העולם, צריך מהנדסים, וצריך רופאים, וצריך עוד דברים, אבל את הדברים האלו יש מספיק אנשים שיעשו. ולכן, אם אתה יכול להיות מלומדי התורה, אל תסתפק בחלק פחות מובחר. תשתדל להיות מלומדי התורה, ולא משהו אחר. חושבני שזה הלקח שאפשר ללמוד מהפר של אליהו.

ענין זה נוגע לעוד דברים. למשל, אנו רוצים שכל א"י תהיה מיושבת מדן ועד באר שבע. ובכל זאת - הכל מעלין לירושלים (משנה כתובות ק"ב). ולכן, מי שיכול לגור בירושלים - שלא יסתפק במקום פחות טוב. אם אתה יכול להיות מסוג א', אל תהיה במקום אחר. הרב הדרי שליט"א מבטא רעיון זה כך: יש מה שטוב לכלל ישראל, ויש מה שטוב לר' ישראל (האדם הפרטי). כלל ישראל צריך שיהודים ישבו מדן ועד באר שבע. אבל ר' ישראל צריך לבחור לגור בירושלים. כי תמיד כדאי לבחור את ההכי קרוב לה'. למרות שקידוש השם יוצא גם מדרכים אחרות, ואפילו מהרשעים שבחורים להיות רחוקים מה' - כדאי תמיד לבחור בדרך שהכי קרובה לה'.

כל מעשה טוב - מוסיף בבנין המקדש

כפי שאמרנו, יש בידינו הברירה והבחירה, האם לסייע לתכנית האלקית להביא את העולם אל תכליתו ותיקונו, או ח"ו להפריע לה. אנו צריכים לעשות את שלנו, ולתרום את

להשתדל להיות דומים לגדולי עולם, לאברהם יצחק ויעקב משה ואהרן ושאר גדולי עולם, ונזכה בעז"ה כל עם ישראל להכתב ולהחתם בספר חיים טובים, אמן.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

ברכת שנה טובה, כתיבה וחתימה
טובה, למורנו הרב שליט"א, לבני
ביתו, ולכל בני הישיבה

פְּלִמְתָּם". להיות מאלה שתורמים לנצחון, תורמים לבנין המקדש, לא מאלה שיקבלו חנינה ויתביישו להסתובב ברחובות.

זכינו השנה לשבת הארץ. שנה שלמה שכולה שבת. יהי רצון שנזכה גם להגיע ליום שכולו שבת, שזו ההבטחה הגדולה של הקב"ה לעם ישראל, שיהיה יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. כהכנה לזה, אנו מכירים בראש השנה במלכות שמים, מבינים שה' מלך, וכל מה שעשינו נגד רצונו הוא בבחינת גנוחי גנח וילולי ליל, הכל הבלים שאין בו שום תועלת. התקיעה הפשוטה, האמת הפשוטה, היא רצון ה', וממילא אנו מתחרטים על כל מה שעשינו שלא כרצון ה', ומקבלים עלינו לשנה הבאה בעז"ה לעבוד יותר לפי רצון ה',

1. עי' רמב"ן (ויקרא כו, טז) שבאר, שפסוקים אלו "יבטיחו בגאולה העתידה הבטחה שלמה, יותר מכל חזיונות דניאל". וכתב, שגאולה זו תהיה "גאולה שלמה, מעולה על כולם", שכן נאמר בה: "וְהִיטֵבְךָ וְהִרְבֵּךְ מֵאֲבֹתֶיךָ" (דברים ל, ה), יותר מכל הגאולות שהיו בדורות הקודמים.
2. וכן פסק הרמב"ם: "וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותו, ומיד הן נגאלין" (הלכות תשובה פ"ז ה"ה).
3. יש שהוכיחו מכאן, שלדעת הרמב"ם שמיטת קרקעות בזה"ז מדרבנן נכפי שנקטו בדעתו המהר"י קורקוס (פ"ט משמיטה ויובל ה"ב), הבית הלוי (ח"ג סי' א' ענף ה'), החזו"א (שביעית סי' ג' סק"ח) ועוד. ודלא כדעת הכס"מ (הלכות שמיטה ויובל שם, ובפ"י ה"ט שם), ששמיטת קרקעות בזה"ז היא מדאורייתא לדעת הרמב"ם, ורק שמיטת כספים היא מדרבנן. אך יש לדחות ולפרש, שמה שכתב הרמב"ם "ועושין שמיטין ויובלות, ככל מצותה האמורה בתורה", [משא"כ בזה"ז שהוא רק מדרבנן], הכונה היא לשמיטת כספים, וכפי שבאר הרמב"ם (פ"ט משמיטה ויובל ה"ב), ששמיטת כספים אינה נוהגת מה"ת אלא בזמן שהיובל נוהג. וכיון שבימות המשיח יחזור וינהג היובל, ממילא גם שמיטת כספים תחזור ותנהג מה"ת. ועוד י"ל, דמה שכתב הרמב"ם "ועושין שמיטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה", הכונה היא לתוספת שביעית, שאינה נוהגת אלא בזמן שביהמ"ק קיים (שם פ"ג ה"א).
4. הרמח"ל מבאר, מהו החילוק שיש בענין זה בין ישראל לאומות העולם, וז"ל: "במעשיהם של ישראל תלה הארון ברוך הוא תיקון כל הבריאה וְעֲלֵיָהּ, וְשָׁעָבַד כְּכִיכּוֹל אֶת הַנְּהַגְתּוֹ לְפָעֻלָּם, להאיר ולהשפיע, או לְסַתֵּר וְלִהְתַּעַלֵּם ח"ו על פי מעשיהם. אך מעשה האומות - לא יוסיפו ולא יגרעו במציאות הבריאה ובגילוי יתברך שמו או בְּהַסְתֵּרוֹ, אבל ימישכו לעצמם תועלת או הפסד, אם בגוף ואם בנפש, ויוסיפו כח בְּשֵׁר שְׁלֵהֶם או יחלישוהו" (דרך ה', ח"ב סוף פ"ד). כלומר, האומות מועילים או מקלקלים במעשיהם רק לעצמם, ואין להם שום השפעה על המהלך העיקרי שבבריאה, שהוא - הבאת הבריאה אל תיקונה ואל תכליתה.
5. לפני התרועה.
6. משמעות מלכות ה' "בטרם כל יציר נברא" - כשלא היו עדין נבראים למלוך עליהם - היא, שגם אז היה יכול לעשות הכל כרצונו. (וכן "אחרי ככלות הכל לבדו ימלוך" מתפרש במשמעות זו). כי המלוכה, אין עיקר ענינה השליטה על אחרים, אלא עיקר ענינה הוא שהמלך אינו מוגבל, ויכול לעשות כל אשר יחפוץ. [מלכא - מאי דבעי עביד. שהמלך פורץ גדר... ואין מוחין בידו" (פסחים קי, א)]. ורק ממילא יוצא מזה גם ענין השליטה על אחרים. שכיון שהמלך אינו מוגבל, ממילא הוא שולט על האחרים - במידה וקיימים "אחרים" - ועושה בהם מה שהוא חפץ, ואין מי שיעכב בידו. [ומה שמובא בסה"ק שסיבת בריאת העולם היתה, כי "אין מלך בלא עם", ואם אין צבא למלך ואין מחנה למלך על מה הוא מולך" (פרקי דר"א פ"ג), זהו רק כדי להוציא את המלכות אל הפועל, ולגלותה. אבל באמת ובעצם, גם בלי עם - הקב"ה מלך].
7. גם תרועה היא לשון שבר - עי' במפרשים על הפסוקים "רָעָה הַתְּרַעְעָה הָאָרֶץ" (ישעיהו כד, יט), "וְיָרְעוּף קָדְקֵד" (ירמיהו ב, טז), "תְּרַעַם בְּשָׁבֶט בְּרָזָל" (תהלים ב, ט), ועוד.
8. ולא רק צורת התקיעות מרמזת למהלך הזה, אלא גם צורת סידור הפסוקים בברכות מלכויות זכרונות ושופרות מרמזת לכך. דהנה, כבר נתקשו התוס' (ר"ה לב, א ד"ה מתחיל) על מה שאומרים בברכות אלו את פסוקי הכתובים קודם פסוקי הנביאים, שזה נגד המקובל והידוע שהנביאים חשובים יותר מהכתובים, וא"כ היה לנו להקדים ולומר את פסוקי הנביאים קודם לפסוקי הכתובים. ועי' מה שתירצו על זה (תוס' שם). ואולם הגה"צ רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל תירץ שאלה זו כך: "הנה כל הפסוקים של מלכויות זכרונות ושופרות, שנזכר בכל אחד פסוקים מתורה נביאים וכתובים, הם מדברים מג' ענינים: הפסוקים של תורה - רובם ככולם מדברים מהתגלות מלכות זכרונות ושופרות של העבר. כי זהו שורש התורה, להורות לנו דרכיו ית'. ובכל פסוקי הנביאים של המלכויות זכרונות ושופרות - מדברים ומרמזים על לעתיד לבוא. כי הנבואה מגלה מה שעתיד להיות. ופסוקי הכתובים של מלכויות זכרונות ושופרות - המה כולם מרמזים על ההנהגה של ההווה. והמה מרמזים בכללות על השתלשלות הקדושה של העבר וההווה והעתיד. ובוה יתרוץ קושית התוס', מה שאומרים פסוקי כתובים קודם פסוקי נביאים. כי כך הוא הסדר, מתחילה ההווה, ואחר כך העתיד ("פרי צדיק" לראש השנה אות כ"ח).
9. עי' ספר הגאולה לרמב"ן (שער ראשון, עמ' רס"ט-ר"ע במהד' מוסד הרב קוק), שכל נבואות ישעיהו מהפסוק "אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם" (ישעיהו נא, יב) עד סוף הספר מדברות על הגאולה העתידה (ובכלל זה גם הפסוק המובא כאן למעלה).
10. וזהו שמברכים בתפלה (ובברכת המזון), "ברוך אתה ה', בונה ירושלים", בלשון הווה, ולא "בונה ירושלים", בלשון עתיד. "כי כל ימי הדורות, מצטרפין ומתכנסין כל ההארות של עבודת בני ישראל להיות ראויין לגאולה. כי היעלה על הדעת, שדור הגאולה יהיו כל כך ראויין בזכותם בלבד לגאולה! ? אלא שזכות כל דור ודור עוזר ומביא מעט בנין בית המקדש, והבנין נמשך כל ימי הגלות... וכל אדם בפרט גם כן צריך לידע, שכל מעשיו הם סיוע לבנין בית המקדש. וכפי מה שמקבלין על עצמן עול מלכות שמים - מסייעין לְבַנְיָנו" ("שפת אמת" - דברים תרל"ד).